

при прийнятті керівниками підприємств управлінських рішень важливо спиратися на інформацію, що характеризує всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання.

Інформаційні джерела:

1. OECD (2011), Guidelines for Multinational Enterprises, OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>
2. OECD (2015), Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015 Edition, OECD Publishing, Paris. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264244160-en>
3. OECD (2018), Ownership and Governance of State-Owned Enterprises: A Compendium of National Practices. URL: <https://www.oecd.org/corporate/guidelines-corporate-governance-soes.htm>
4. Sara Sultan Balbuena. Concerns Related to the Internationalisation of State-Owned Enterprises: Perspectives from Regulators, Government Owners and the Broader Business Community. OECD 2016, 59 p.

УДК 303.005.31

Ю.В. Штик, канд. екон. наук, доц. (НАУ, Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ: ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА

Глобалізація еколого-економічних питань у світі з кожним роком зростає та має негативний вплив на діяльність суспільства як в Україні, так і в усьому світі, що говорить про необхідність формування правильних та ефективних рішень щодо оцінки екосистемних послуг суб'єктів господарювання на різних рівнях управління. За останні роки особливої актуальності набувають питання формування аналітично-діагностичного інструментарію інтегрального показника екосистемних послуг з метою підвищення ефективності їх використання.

Перші спроби оцінити екосистемні послуги були зроблені сучасними зарубіжними науковцями, зокрема: А. Дамодаран, Т. Коллер, Т. Коупленд, М. Міллер, Ф. Модільяні, Дж. Муррін, К. Уолт, Дж. Фридман, Г. С. Харрисон, Дж. Хікс, Дж. ван Хорн, У. Шарп та ін.

Мета дослідження – обґрунтування та формування інтегрального показника у системі оцінювання екосистемних послуг.

На сьогодні відповідно до проекту «Економіка екосистем і біорізноманіття» (ТЕЕВ) Ріо-де-Жанейрської конвенції було сформовано перелік ключових засад найефективнішої практики

вартісної оцінки екосистемних послуг [1]: оцінка екосистемних послуг повинна враховувати показники граничних змін стану екосистем, що передбачає використання альтернативних сценаріїв реальних чи прогнозних змін режиму охорони і використання екологічних ресурсів, кожному з яких відповідає власна вартісна оцінка; оцінка «статичного» об'єкту, з яким за фактом і за планом не відбувається жодних змін і щодо якого не планується жодних змін, є малоінформативною; оцінка повинна враховувати специфіку екологічної діяльності, а також первинний стан екосистемних послуг, що підкреслює відсутність універсальності в підходах до оцінки екосистемних послуг, кожна з яких є унікальною; економічну оцінку екосистемних послуг потрібно здійснювати відповідно до найкращих практик «перенесення вигід», у той час, як основні зусилля необхідно зосереджувати на проблемі агрегування оцінок граничних змін екосистемних послуг.

У контексті вартісної оцінки важливо, що, на відміну від інших категорій благ, лише суспільні блага не можуть обертатися на ринках і тому до них, теоретично, не можуть бути застосовані оціночні методи, основані на ринкових цінах. Проблема полягає в тому, що у загальному переліку екосистемних послуг, запропонованого Констанца Р. [1], переважна більшість належить саме до категорії суспільних благ. Виключенням є лише виробництво харчових продуктів, сировини та матеріалів, частково – генетичних ресурсів, а також, за певних умов, - рекреація.

«В Україні поширення набули чотири підходи до оцінки екосистемних послуг:

1. методи непрямого ринкового оцінювання;
2. метод умовного оцінювання;
3. метод прямого ринкового оцінювання;
4. метод групової оцінки» [2, 3].

Зауважимо, безпосередньо вартісна оцінка певних екосистемних послуг і включення їх у реальний ринковий обіг, можуть опинитися надійним фундаментом ефективних еколого-економічних механізмів.

Передумовами раціонального використання екосистемних послуг у відповідності до їх визначеної оцінки є дослідження спектра вигід (ефектів) і витрат на експлуатацію конкретного об'єкта екосистемних послуг. На підставі збалансованого урахування ефектів та витрат на їх реалізацію, запропоновано обчислювати інтегральний показник екосистемних послуг, що представляє собою різницю суми між економічним та екологічним результатом (у грошовому вираженні) і витрат на використання екологічної сировини з урахуванням фактору часу [4].

Встановлено, що результати за вирахуванням витрат формують базу для розрахунку інтегрального показника з урахуванням екосистемного ефекту від використання екосистемних послуг. Для його обчислення визначена доцільність застосування типової формули сумарного розрахунку з уточненням ресурсних, соціальних, екосистемних результатів:

$$M_{en}^{in} = \sum_{t=0} (Ren^{pec,t} + Ren^{coy,t} + Ren^{ekocisc,t} - Ben^{pec,t} - Ben^{coy,t} - Ben^{ekocisc,t}) \cdot (1+h)^{t-T} \quad (1)$$

де M_{en}^{in} – інтегральний показник оцінки екосистемних послуг за період часу T , грош. од.;

$Ren^{pec,t}$ – ресурсний результат у t -му році, грош. од.;

$Ren^{coy,t}$ – соціальний результат у t -му році, грош. од.;

$Ren^{ekocisc,t}$ – екосистемний результат у t -му році, грош. од.;

$Ben^{pec,t}$ – витрати спрямовані на отримання ресурсного результату у t -му році, грош. од.;

$Ben^{coy,t}$ – витрати на отримання соціального результату у t -му році, грош. од.;

$Ben^{ekocisc,t}$ – витрати на отримання екосистемного результату у t -му році, грош. од.;

h – ставка дисконтування;

T – період виникнення екосистемного ефекту від використання екологічних ресурсів, років.

Якщо $M_{en}^{in} > 0$, то результати від використання екосистемних послуг перевищують витрати, тобто екосистемний ефект буде позитивним (додатним). Якщо $M_{en}^{in} < 0$, то витрати перевищують результат, що свідчить про негативний (від’ємний) екосистемний ефект (збиток), тобто функції екосистем використані нераціонально. І якщо $M_{en}^{in} = 0$, позитивний екосистемний ефект не отримується, а отримані результати від експлуатації екосистемних послуг дорівнюють витратам.

Розрахунок і застосування запропонованої методики дозволяє об’єднати багатofункціональне використання екосистемних послуг, а саме враховувати витрати і вигоди від прямо (безпосереднього використання ресурсів), непрямого використання екосистемних послуг (вигоди і збитки від використання екологічних функцій), а також вигоди і витрат від неспоживчої цінності (готовність людей платити за види від використання довкілля через суб’єктивні оцінки). Запропонований показник інтегральної оцінки ефективності використання екосистемних послуг з урахуванням екосистемного ефекту дозволяє прийняти обґрунтоване рішення щодо доцільності використання екосистемних послуг, як можливо точніше здійснити

діагностику деградації та якості екологічних ресурсів відповідно до простору та часу.

Інформаційні джерела:

1. Costanza R. The value of the world's ecosystem services and natural capital. *Nature*, 1997, Vol. 387, P. 253-260. URL: www.esd.ornl.gov/benefits_conference/nature_paper.pdf

2. Developing International Payment for Ecosystem Services: Towards a Greener World Economy. UNEP/IUCN, 2007. URL: http://www.unep.ch/etb/areas/pdf/IPES_IUCNbrochure.pdf

3. Drew W. M., Ewel K. C., Naylor R. L. A tropical freshwater wetland: III. Direct use values and other goods and services. *Wetlands Ecology and Management*, 2005. № 13 P. 685–693/

4. Emerton L., Bishop J. Sustainable Financing of Protected Areas: A Global Review of Challenges and Options. IUCN, Switzerland and Cambridge, UK. 2005. URL: <http://www.iucn.org/publications/>

УДК 657

В.В. Ясишена, д-р екон. наук, доц. (*ВННІЕ ЗУНУ, Вінниця*)

Т.В. Луцишина (*ВННІЕ ЗУНУ, Вінниця*)

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБКИ ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТІВ З ОБЛІКУ ГУДВІЛУ

Слід зазначити, що не всі нематеріальні активи через складність методики їхнього обліку відображаються в балансі, чим знижують реальну вартість підприємства. Це стосується як визнаних об'єктів нематеріальними активами за П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», так і внутрішнього і зовнішнього гудвілу.

Щодо поняття «гудвіл», то його поява датується ще 1571 роком. Найперший судовий прецедент, пов'язаний з визначенням та оцінкою гудвілу виник в Англії у 1620 р. – справа «Брод проти Джоліфа» [2, с. 7–8]. В перекладі з англійської гудвіл (goodwill) означає «добра воля», що розкривається як надання добровільної згоди покупця заплатити продавцю за щось відоме обом сторонам, що поки не відображене у звітності. Актуальними є декілька варіантів, які пов'язані з поняттям «гудвіл», а саме: «ділова репутація», «бренд компанії», «ціна фірми», «корпоративний імідж».

Відповідно до п. 4 П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» гудвіл – це перевищення вартості придбання над часткою покупця у справед-